

Εκπαιδευτικά Προγράμματα
Απρίλιος-Δεκέμβριος
2013

Έκθεση «Η ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΩΣΤΑΚΗ ΚΑΙ Η ΡΩΣΙΚΗ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ. 100 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΕΚΤΗ»

Ο ΣΥΛΛΕΚΤΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΩΣΤΑΚΗΣ

Ο Γιώργος Κωστάκης γεννήθηκε στη Μόσχα το 1913. Ο πατέρας του ήταν έμπορος από τη Ζάκυνθο και είχε εγκατασταθεί οικογενειακώς στη Μόσχα. Έζησε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του στη ρωσική πρωτεύουσα και εργάστηκε ως οδηγός στην ελληνική πρεσβεία μέχρι το 1940. Όταν η ελληνική πρεσβεία λόγω του πολέμου έκλεισε, ο Γ. Κωστάκης συνέχισε να εργάζεται στην καναδική πρεσβεία. Στα πλαίσια των επαγγελματικών του καθηκόντων συνόδευε ξένους διπλωμάτες στις επισκέψεις τους σε παλαιοπωλεία και οίκους τέχνης. Χωρίς να έχει ιδιαίτερη καλλιτεχνική παιδεία και επαφή με τη μοντέρνα τέχνη, προικισμένος όμως με ένα σπάνιο ένστικτο, εντυπωσιάστηκε όταν αντίκρισε το 1946 ένα πίνακα της Όλγας Ροζάνοβα. Από τότε άρχισε να ενδιαφέρεται για τη ρωσική πειραματική τέχνη των αρχών του 20ού αιώνα. Ήρθε σε επαφή με τις οικογένειες και τον στενό κύκλο των καλλιτεχνών καθώς και με όσους καλλιτέχνες βρίσκονταν ακόμη στη ζωή και για τρεις τουλάχιστον δεκαετίες συγκεντρώνει μεθοδικά έργα «ρωσικής πρωτοπορίας» δημιουργώντας μια περίφημη συλλογή η οποία διέσωσε από την καταστροφή και τη λήθη αυτό το εξαιρετικά σημαντικό τμήμα της ευρωπαϊκής τέχνης του 20ου αιώνα. Σε πολλές περιπτώσεις αντιμετώπισε ιδιαίτερες δυσκολίες διότι το σταλινικό καθεστώς είχε θέσει σε απαγόρευση τα έργα της ρωσικής πρωτοπορίας, επιβάλλοντας στην τέχνη το δόγμα του σοσιαλιστικού ρεαλισμού. Ο ίδιος πίστευε ότι η παραγνώριση της τέχνης της «ρωσικής πρωτοπορίας» ήταν ένα τραγικό λάθος και ότι «οι άνθρωποι θα την χρειάζονταν και θα την εκτιμούσαν κάποια μέρα». Το 1977 ο Κωστάκης έφυγε από τη Μόσχα και εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα αφήνοντας στην Πινακοθήκη Τρετιακόφ ένα σημαντικό μέρος της συλλογής του. Πέθανε στην Αθήνα το 1990.

Η συλλογή Κωστάκη στο Κρατικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης απαρτίζεται από 1277 έργα τέχνης (πίνακες ζωγραφικής, σχέδια, κατασκευές, κεραμικά κ.α.) σημαντικών καλλιτεχνών της ρωσικής πρωτοπορίας, όπως οι Κ. Μαλέβιτς, Λ. Ποπόβα, Β. Τάτλιν, Α. Ρότσενκο, Ι. Κλιουν, Γ. Κλούτσις, Σ. Νικρίτιν, Ο. Ροζάνοβα, Β. Στεπάνοβα, Ν. Ουνταλτσόβα, Μ. Ματιούσιν, Π. Φιλόνοφ και πολλών άλλων. Η συλλογή είναι αντιπροσωπευτική όλων των ρευμάτων και των τάσεων της ρωσικής πρωτοπορίας, μιας από τις πιο ρηξικέλευθες και ενδιαφέρουσες περιόδους της παγκόσμιας τέχνης που άνθισε στη Ρωσία στις τρεις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα. Όπως θα πούμε πιο αναλυτικά παρακάτω, η αγορά της συλλογής Κωστάκη έγινε από το ελληνικό δημόσιο το Μάρτιο του 2000 και με απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού περιήλθε στο νεοϊδρυθέν Κρατικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης της Θεσσαλονίκης.

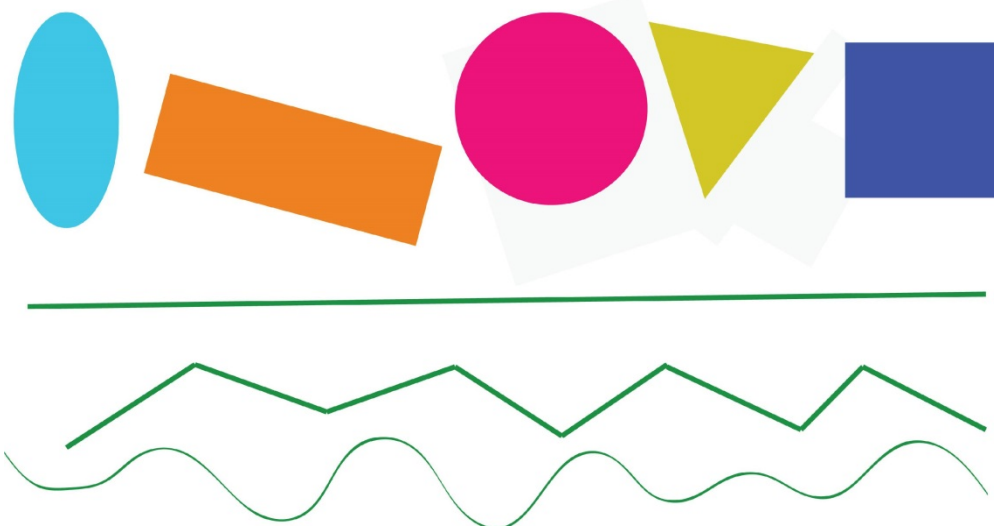
Μαρία Τσαντσάνογλου
Διευθύντρια του Κ.Μ.Σ.Τ.

Προτεινόμενες δραστηριότητες προετοιμασίας της επίσκεψης.

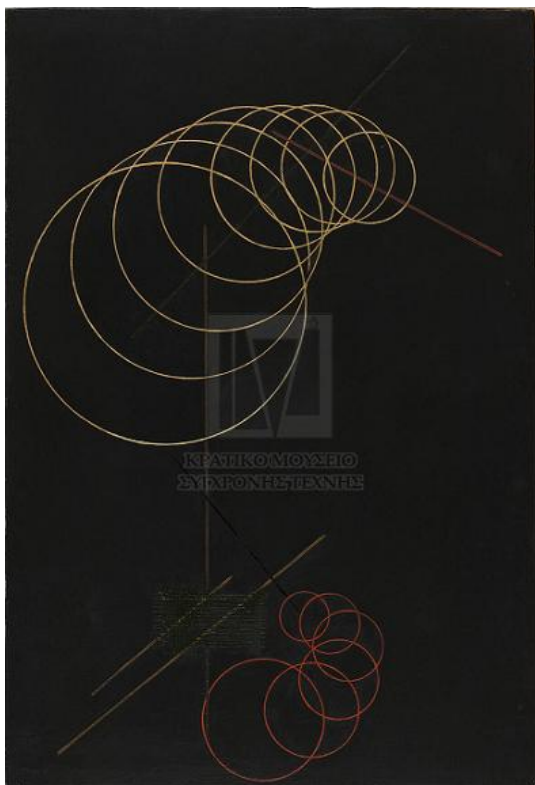
Συζήτηση για τις γραμμές και τα γεωμετρικά σχήματα.

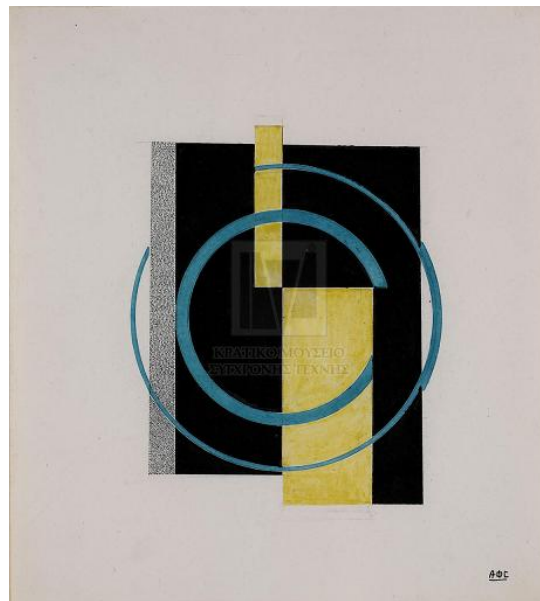
Ποιες είναι οι ευθείες, οι καμπύλες και οι τεθλασμένες γραμμές; Μπορούμε να τις αναπαραστήσουμε με την κίνηση του χεριού μας;

Ποια είναι τα βασικά γεωμετρικά σχήματα;

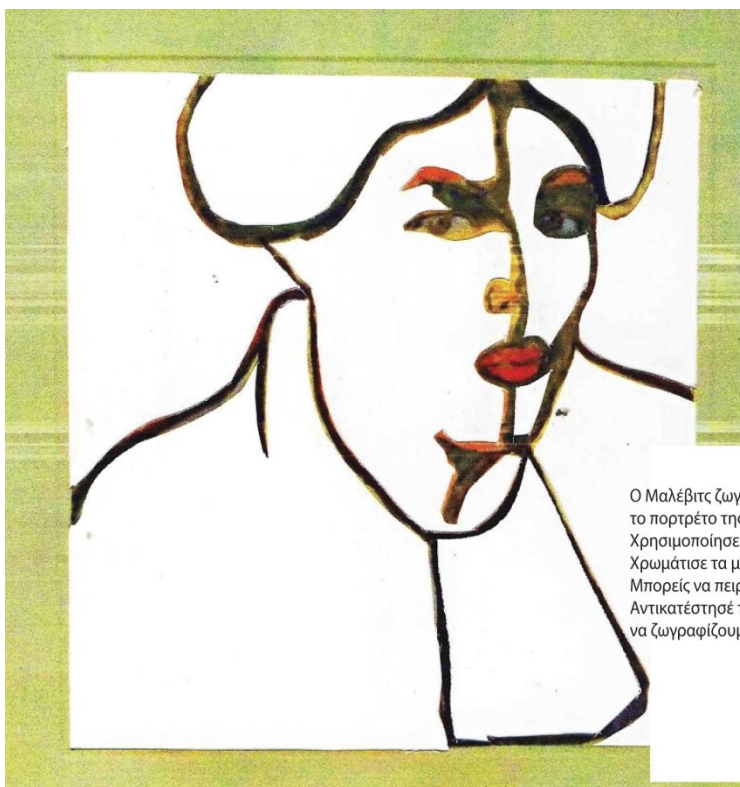

Μπορούμε να εντοπίσουμε διαφορετικών ειδών γραμμές και διαφορετικά σχήματα στις παρακάτω εικόνες;

Μάντεψε τι χρώματα έχει χρησιμοποιήσει ο καλλιτέχνης στο πρόσωπο, τα μαλλιά και τα ρούχα της γυναίκας;

Ο Μαλέβιτς ζωγράφισε
το πορτρέτο της γυναίκας
Χρησιμοποίησε χρώματα παράξενα
Χρωμάτισε τα μαλλιά και τα φρύδια της
Μπορείς να πειραματιστείς και συ με τα χρώματα;
Αντικατέστησέ τα με χρώματα που δεν συνηθίζουμε
να ζωγραφίζουμε ένα πρόσωπο

Ζωγραφική και μουσική

Μιχαήλ Ματιούσιν

Ο Ματιούσιν εμπνεύστηκε τα έργα τους καθώς άκουγε μουσική.
Αποτύπωσε τους ήχους, το ρυθμό και τις μελωδίες της μουσικής που άκουγε.

Έχετε προσπαθήσει ποτέ να ζωγραφίσετε τη μουσική;

Προτεινόμενη δράση για την τάξη

Ο Ματιούσιν συνήθιζε να διδάσκει στους μαθητές του εκτός από σχέδιο και μουσική.

Ζητούσε από τους μαθητές του να κλείνουν τα μάτια και να ζωγραφίζουν την μουσική που άκουγαν.

Ο ίδιος ήταν εκτός από ζωγράφος και μουσικός (έπαιζε βιολί) και συνθέτης.

Ακούγοντας τα παρακάτω μουσικά κομμάτια ή άλλη μουσική της αρεσκείας σας προσπαθήστε να αποτυπώσετε τη μουσική που ακούτε.

Κάθε μουσικό κομμάτι έχει στιγμές δυνατές, απαλές νότες, γρήγορο ή αργό ρυθμό, χαρούμενο ή λυπητερό κτλ. Κάθε μουσικό όργανο επίσης έχει συγκεκριμένο χαρακτήρα, ο ήχος της φλογέρας, για παράδειγμα, μας θυμίζει το τιτίβισμα πουλιών, ενώ ο ήχος από τα τύμπανα ή από το τρομπόνι μας θυμίζει το περπάτημα ενός ελέφαντα. Όλα αυτά μπορούν να αποτυπωθούν στο χαρτί μας, καθώς ακούμε τη μουσική, κλείνοντας τα μάτια και αφήνοντας το χέρι μας με το μαρκαδόρο ή την κιμωλία να «χορέψει» πάνω στο χαρτί.

Προτεινόμενα μουσικά κομμάτια από το διαδίκτυο

http://www.youtube.com/watch?v=pqoEY5G_H5M&feature=channel

<http://www.youtube.com/watch?v=asDXpfFMKNA&feature=channel>

<http://www.youtube.com/watch?v=LlvUepMa31o>

<http://www.youtube.com/watch?v=A6s49OKp6aE>

http://www.youtube.com/watch?v=pqoEY5G_H5M&feature=channel

<http://www.youtube.com/watch?v=WXgjzHSVDEA&feature=related>

<http://www.youtube.com/watch?v=rqcRd-eNhaI&feature=related>

<http://www.youtube.com/watch?v=BE8C5wq6XZQ&feature=related>

Χρήσιμες πληροφορίες για τον εκπαιδευτικό

Η Μονή Λαζαριστών

Η Μονή Λαζαριστών χτίστηκε το 1886 στην τότε περιοχή Zeitenlik από τους μοναχούς του τάγματος του Αγίου Βικεντίου του Παύλου. Από το 1861 αρχίζει να κτίζεται στο Zeitenlik, στη σημερινή Σταυρούπολη, το ορφανοτροφείο των Αδελφών του Ελέους που απευθύνονταν σε ορφανά καθολικών Βουλγαρικών οικογενειών από την περιφέρεια της Θεσσαλονίκης. Το 1866 ιδρύεται στο ίδιο κτίριο το πρώτο ιεροσπουδαστήριο. Από το 1886 που ιδρύθηκε και το Βουλγαρικό Ιεροσπουδαστήριο του Zeitenlik που λειτούργησε μέχρι το 1914. Από τότε το κτίριο αλλάζει διάφορες χρήσεις ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες. Το 1916, με τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, το κτίριο γίνεται νοσοκομείο του Γαλλικού στρατού. Μετά το τέλος του πολέμου στο κτίριο στεγάζονταν πρόσφυγες της μεγάλης πυρκαγιάς το 1917, ενώ ένα μέρος του κτίσματος το κρατούσαν πάντα οι μοναχοί Λαζαριστές. Το 1922 με την Μικρασιατική καταστροφή ήρθαν μαζί με τους πρόσφυγες και κάποιοι Καθολικοί, κυρίως Αρμένιοι. Αναφέρεται ότι γύρω στα 1930 ζούσαν στο Zeitenlik περίπου 500 άτομα. Στα 1941 το κτίριο επιτάχθηκε από τους Γερμανούς για τον στρατό κατοχής και στη συνέχεια στον Εμφύλιο στεγάστηκαν εκεί τα τάγματα εθνικής ασφάλειας. Μάλιστα, ένα βλήμα όλμου των ανταρτών κατέστρεψε ένα μέρος της δυτικής πλευράς του κτίσματος. Μετά τον εμφύλιο κατοίκησαν εκεί 2-3 οικογένειες καθολικών, μαζί με κάποιους πρόσφυγες.

Το 1980 το κτίριο κηρύχθηκε διατηρητέο λόγω της ιστορικής αλλά και αρχιτεκτονικής του σημασίας. Το 1983 αγοράστηκε από το Ελληνικό Δημόσιο και χαρακτηρίστηκε Πολιτιστικό Κέντρο της Δυτικής Θεσσαλονίκης. Το συγκρότημα της Μονής Λαζαριστών αποπερατώθηκε το 1997 και άρχισε σταδιακά να διατίθεται στο κοινό με την πραγματοποίηση θεατρικών παραστάσεων, συναυλιών και δίδεται ως έδρα στο Κρατικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης.